

Marxin ajankohtaisuudesta

Eetu Viren ja Jussi Vähämäki: Perinnöttömien perinne. Tutkijaliitto, Helsinki 2011. 230 s. ISBN 978-952-5169-78-2

Onko mahdollista arvioida Marxia nykyisyyden näkökulmasta haaveilematta jäännöksettömästä paluusta Marxin teksteihin tai päinvastoin Marxin lopullisesta kumoamisesta? Tästä kysymyksestä alkaa Eetu Virenin ja Jussi Vähämäen filosofinen tutkielma ajattelijasta, jota he kertovat tarkastelevansa ”ilman sosialismin peikkoa ja akateemisen marxismin patsastelun ulkopuolella”.

Viimeisen parin vuosikymmen aikana Marx on kokenut uuden tulemisen. Myös suomeksi on saatu joukko erityyppisiä Marxin henkilöhistoriaa ja ajattelua käsitteleviä teoksia, joiden sarjaa tässä esiteltävä *Perinnöttömien perinne* mukavasti täydentää. Virenin ja Vähämäen pyrkimyksenä on rakentaa Marxin käsitteistä analyttistä työkalupakkia nykykapitalismin ja sen keskeisten konfliktien tutkimiseen. Analyysin pääpaino on tieto- ja palvelupohjaisen talouden sekä niin sanotun uuden työn kritiikissä.

Kirjan nimi viittaa perinteisten marxismin suuntausten taustalla mahdollisesti vaikuttavaan perinteeseen, joka ei kuitenkaan ole sidoksissa mihinkään tiettyyn ismiin. Omien sanojensa mukaan kirjoittajat yrittävät löytää Marxin

ilman marxismia ja sosialismia: ”se merkitsee samaa kuin löytää Marx kommunistina ja ajatella hänen kanssaan käytännön kommunismia unohtaen sosialismin komeat universaalit ihanteet”. Virenille ja Vähämälle Marx ei ole pyyteeton köyhien ystävä, koko kansan yhteisen edun puolustaja, vaan puolueellinen proletariaatin palkkatyöstä vapauttamisen vaattaja.

Mikä sitten tekee Marxista, omana aikanaan epäajanmukaisesta ajattelijasta, ajankohtaisen juuri nyt? Vastaus löytyy kapitalismin pyrkimyksestä laajentua yhä uusille aloille ja sen pyrkimyksestä riistää tieto- ja palvelutalouden prekaaria työvoimaa. Tätä teemaa Vähämäki on kehitellyt jo vuonna 2003 Tutkijaliiton julkaisemassa kirjassaan *Kuhmurien kerho* sekä monissa tuoreemmissa julkaisuissaan.

Esimerkiksi niin sanotulla alkuperäisellä kasautumisella sekä siihen liittyvällä aitaamisella ja työvoiman vapauden riistämislä on edelleen merkityksensä, kuten Viren ja Vähämäki näkevät. Nykykapitalismissa urbaani kaupunkiympäristö asukkaineen on muuttunut tuotannolliseksi tilaksi, koska luonteeltaan yhä aineetomammaksi kehittynyt arvon-

lisäys perustuu ihmisten yhteiskunnalliseen elämään ja sosiaaliin kanssakäymiseen.

Kommunikaatiosta on siis tullut pääomaa, ja sitä pyritään ohjaamaan, kontrolloimaan ja valvomaan mahdollisimman tehokkaasti – Marxin termin ”aitaamalla yhteismaita”. Julkisten palveluiden yksityistäminen, kollektiivisesti tuotetun tiedon patentointi ja kaupunkitilan varaaminen yksityiseen käyttöön ovat tältä esimerkkejä.

Konkreettisempiakin esimerkkejä Marxin käsitteellistämistä ilmiöistä löytyisi. Kirjaa lukiessani en voinut olla pohtimatta kehittyvien talouksien astumista kapitalismin tielle. Köyhissä maissa viljelysmaata myydään vauraampien maiden sijoittajille, joiden toimia vastaan ei uskalleta protestoida vankilan pelossa. Ekologisen pienviljelyn tilalle tulevat maatalouskoneet, lannoitteet ja geenimuuntelu, ja tehotuotannon hedelmät menevät vientiin useimmiten vauraan lännen kulutettaviksi.

Tämän uskolonialismin seurauksena alkuperäisasukkaat, jotka ovat viljelleet ja laiduntaneet maata sukupolvien ajan ilman formaaleja sopimuksia, häädetään pois kylistään. Aitaamisen – tai

nykyaikaisemmin ilmaisten maan kahminnan – seurauksena alkupe- räisväestö menettää paitsi elinkei- nonsa myös vapautensa.

Uutta edellä kuvatussa kehi- tyksessä on se, että teollisuuden logiikkaa ja toimintatapoja nou- dattava ruoan tehotuotanto on keskittymässä yhä harvempiin kä- siin ja samalla ruoasta (ja vedestä) on kehittymässä entistä houkut- televampi kohde keinottelijoille. Kansalaisjärjestöjen mukaan pien-

viljelijöistä tulee pakolaisia omassa maassaan ja globaali ruokakriisi sy- venee vääjäämättä. Toki aidatuille maille tarvitaan palkkatyöläisiä, mutta oman vapauden myymi- nen kapitalistille useimmiten täy- sin riittämätöntä palkkaa vastaan on laiha lohtu kylistään hädetyil- le entisille pienviljelijöille.

Marxin klassisesta käsitteistö- tä kieltämättä löytyy tarttumapin- taa nykypäivän ilmiöihin, kuten edelliset esimerkit kertovat. Mar-

shall Bermania lainatakseni, ”pää- oma sen kuin porskuttaa”. *Perin- nöttömien perinteen* lukija vain nä- kisi Marxin tärkeyden kirkkaam- min, jos kirjoittajat hieman löysäi- sivät koukeroista kirjoitustyyliään ja havainnollistaisivat ajatteluaan runsaimmin konkreettisista esimer- keistä.

Pasi Pyöriä